

Priklop in zagon naprave

KOMUNIKACIJSKI PROTOKOLI IN OMREŽNA VARNOST

1

VSEBINA

- ✘ zagon računalnika
- ✘ zagon preko omrežja – bootp
- ✘ priklop na omrežje

2

ZAGON RAČUNALNIKA

- ✘ CPE ob priklopu na napajanje nastavi vrednost PŠ (programskega števca) na točno določeno vrednost
 - ✘ izziv: na katero vrednost se nastavi pri intel procesorju? Na katero pri powerpc? Na katero pri arm?
- ✘ za tem začne izvajati ukaze
 - + običajno delovanje
- ✘ pomembno: kaj se nahaja v pomnilniku na mestu, kjer prične z delom CPE

3

BIOS

- ✘ *Basic I/O System – firmware*
- ✘ Sestoji iz dveh sklopov:
 - + koda, ki se prične izvajati ob zagonu
 - + gonilniki za V/I enote
- + koda izkoristi gonilnike za dostop do zunanjih enot (trdi ali mehki disk, CD, ...) in z njih **naloži** (poseben) **program**, ki mu rečemo **operacijski sistem**
- + s tem je strojna oprema „obuta” – ima škornje, *boot*

4

OPERACIJSKI SISTEM – KLASIČNO

- ✘ operacijski sistem (OS) je vmesnik med uporabniškimi programi in strojno opremo ter skrbi za upravljanje z viri (V/I enote, datoteke, procesorski čas, ...)
- ✘ prvotno je OS izkoriščal za delo z V/I enotami gonilnike iz BIOS
- ✘ slednji so imeli dve pomanjkljivosti: i) niso bili „prijazni”; ii) niso bili učinkoviti
- ✘ OS je pričel uporabljati svoje gonilnike

5

NALAGANJE OS – SODOBNO

- ✘ BIOS v resnici **naloži nek program, ki ga nato prične izvajati**
- ✘ najde ga na prvem bloku V/I enote – *master boot record, MBR*
- ✘ naloženi program ni nujno, da je OS, ampak lahko naloži naslednji (ali enega od naslednjih) program, ki je še OS
 - + možnost nalaganja enega od večih OS
 - ✘ *izziv: kako se imenuje ta novi program? poiščite vsaj dva njegova primera.*

6

NALAGANJE PROGRAMA – DRUGAČE

- ✘ BIOS v resnici **i) naloži nek program, ki ga ii) nato prične izvajati.**
- ✘ Kaj, če bi BIOS naložil program namesto z diska, s strežnika na omrežju (zamenjava i) vendar ohranimo drugi del).
- ✘ Potrebujemo definicijo načina pogovora našega računalnika s strežnikom – potrebujemo protokol.
- ✘ Kaj, če naenkrat pomnilnik ni več omejitvev?
 - + UEFI, *Unified Extensible Firmware Interface* (199x)

7

NALAGANJE PROGRAMA Z OMREŽJA

- ✘ Prednosti:
 - + ne potrebujemo diska na računalniku
 - + OS preprosto zamenjamo za vse računalnike, saj ga zamenjamo samo na strežniku
- ✘ Slabosti:
 - + ranljivost
 - + počasnost
 - + varnost?

8

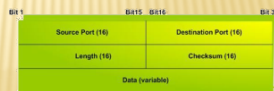
VSE JE V ŠTEVILKAH

- ✘ www.fri.uni-lj.si = 212.235.188.25
- ✘ Storitve DNS preslikuje med črkovnim nizom in številko.
 - + namesto DNS storitve lahko uporabimo preslikovalno tabelo v datoteki /etc/hosts
- ✘ Kako najdemo strežnik DNS storitve?
- ✘ Kako strežnik DNS storitve najde druge strežnike DNS?
 - + poznati mora njihove IP naslove
 - + datoteka /etc/namedb/named.root

9

VSE JE V ŠTEVILKAH

- ✘ DNS storitev uporablja vrata številka 53.
- ✘ Nimamo storitve, ki bi preslikovala med imenom DNS in 53
- + imamo preslikovalno tabelo v datoteki /etc/services
 - ✘ izziv: kako se v resnici imenuje DNS storitev v omenjeni tabeli?

10

```
#
# Network services, Internet style
#
# Note that it is presently the policy of IANA to assign a single well-known
# port number for both TCP and UDP; hence, most entries here have two entries
# unless the protocol doesn't support UDP operations
#
# The latest IANA port assignments can be gotten from
#
# http://www.iana.org/assignments/port-numbers
#
# The Well Known Ports are those from 0 through 1023.
# The Registered Ports are those from 1024 through 49151
# The Dynamic and/or Private Ports are those from 49152 through 65535
#
# From: etc/services v 1.89 2002/12/17 23:59:10 eric Exp $
# From: 8(8)services 5.8 (Berkeley) 5/9/91
#
# WELL KNOWN PORT NUMBERS
#
rmp 1/udp #Routing Table Maintenance Protocol
tcpmux 1/tcp # TCP Port Service Multiplexer
tcpmux 1/udp # TCP Port Service Multiplexer
#
# Mark Letter <MRL>@luc.eri.com
#
nfs 2/tcp #NFS Binding Protocol
compressd 2/udp # Management Utility
compressd 2/tcp # Management Utility
...
ftp-data 20/udp # File Transfer (Default Data)
ftp-data 20/tcp # File Transfer (Default Data)
ftp 21/udp # File Transfer (Control)
ftp 21/tcp # File Transfer (Control)
ssh 22/udp # SSH Remote Login Protocol
ssh 22/tcp # SSH Remote Login Protocol
telnet 23/udp # Telnet
telnet 23/tcp # Telnet
smtp 25/udp # Simple Mail Transfer
smtp 25/tcp # Simple Mail Transfer
...
```

11

VSE JE V ŠTEVILKAH

- ✘ DNS protokol uporablja UDP pakete.
- ✘ V glavi paketa označimo, da gre za UDP paket s številko 17.
- ✘ Nimamo storitve, ki bi preslikovala med imenom UDP in 17
- + imamo preslikovalno tabelo v datoteki /etc/protocols
 - ✘ izziv: kateri protokol ima številko 50 in za kaj se uporablja? Kakšni so formati vseh treh etc datotek?

12

IN OD KJE PRIDEJO ŠTEVILKE

- ✘ svetovni dogovor o številkah
- ✘ številke hrani in oglašša IANA – *The Internet Assigned Numbers Authority*, www.iana.org
 - + korenski DNS strežniki: www.iana.org/domains/root/db/arpa.html
 - + vrata: www.iana.org/assignments/port-numbers
 - ✘ izziv: napišite program, ki tvori samodejno datoteko services iz podatkov na IANA strežniku
 - + protokoli: www.iana.org/protocols/
 - ✘ izziv: kakšni podatki so na www.iana.org/domains/root/db/si.html?

13

NALAGANJE OS Z OMREŽJA

- ✘ ob zagonu računalnik lahko ali pa ne pozna nekaterih svojih podatkov:
 - + ime
 - + IP naslov
 - + ...
- ✘ vsekakor mora znati govoriti protokol, ki bo omogočal nalaganje OS
 - + podobno, kot mora poznati način branja podatkov z diska – gonilnik
 - + rokovalnik protokola, ki mora biti jedrnat

14

NALAGANJE OS Z OMREŽJA – KORAKI

- ✘ Za uspešno nalaganje mora računalnik:
 1. znati poiskati strežnik, s katerega bo naložil OS
 2. znati se nastaviti, kot bo svetoval/zahteval strežnik
 3. prenesti OS k sebi
 4. namestiti OS in ga zagnati
- ✘ Zadnji korak je enak kot pri nalaganju z diska
- ✘ Načrtovalska odločitev: koraka 1. in 2. v enem protokolu (bootp) in korak 3. v drugem protokolu (npr. tftp)

15

PROTOKOL BOOTP

- ✘ definiran v RFC 951, BOOTSTRAP PROTOCOL (BOOTP)
 - ✘ **obvezno: poiščite ga na spletu ter ga preberite – literatura!**
 - ✘ **izziv: poiščite še ostale RFC dokumente, ki se ukvarjajo z bootp ter preverite, kaj piše v njih.**
- ✘ koračni pogovor med odjemalcem in strežnikom: odjemalec vpraša in strežnik odgovori
- ✘ lahko je hkrati prisotnih več strežnikov in lahko hkrati več odjemalcev želi naložiti OS

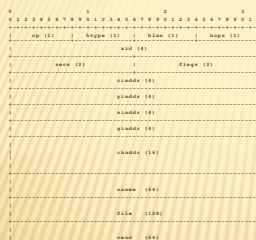
16

BOOTP – NEKAJ PODROBNOSTI

- ✘ Odjemalec na začetku ne pozna IP naslova strežnika, zato razpošlje (*broadcast*) na 2. plasti na lokalni mreži željo po nalaganju OS
- ✘ Strežnik dodeli odjemalcu IP naslov (ali pa ne) ter mu sporoči, kje se nahaja odjemalčev OS
 - + ni nujno, da na lokalni mreži
- ✘ bootp je aplikacija, ki na prenosni plasti uporablja nepovezavni način – UDP protokol
- ✘ Tukaj se pogovor zaključí
 - ✘ **izziv: kako je z varnostjo in trojanskimi konji? Preverite RCPje.**

17

BOOTP – OBLIKA PAKETA

- op: zahteva ali odgovor
- htype: vrsta medija
- hlen: dolžina naslova
- chaddr: odjemalčev naslov plasti 2
- hops: število skokov
- xid: id zahteve
- secs: koliko časa je minilo od prvega pošiljanja
- flags: zastavice – samo razpošiljanje ali ne

18

BOOTP – OBLIKA PAKETA

```

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| op (1) | ipaddr (32) | siaddr (32) | giaddr (32) | sname (64) |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| mid (16) |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| magic (32) | flags (32) |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| clientid (16) |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| clientid (16) |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| clientid (16) |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| clientid (16) |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| sname (64) |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| file (128) |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+
| vend (64) |
+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+-----+

```

- ciaddr: odjemalčev naslov
- yiaddr: nastavljen naslov
- siaddr: strežnikov naslov
- giaddr: naslov prehoda
- sname: ime strežnika z OS
- file: datoteka z OS
- vend: *možne razširitve*
 - izziv: zajemite oba paketa na mreži ter ju komentirajte

19

PROGRAMSKA OPREMA

- ✗ na FreeBSD: bootpd in bootpgw
- ✗ konfiguracija v /etc/bootptab

```

client.test.net:\
:ht=ether:\
:ha=cccccccccccc:\
:sm=255.255.255.0:\
:lq=192.168.1.5:\
:ip=192.168.1.10:\
:hn:\
:bf=/tftpboot/IOS:\
:he=auto:\
:rpf=/export/client/root/:\
:vm=auto:\
:vm=zff1048:

```

- izziv: poiščite priročnik ter samo nastavite datoteko ter poženetite strežnik in prehodni strežnik.
- izziv: zgornji zapis uporablja posebno obliko zapisa podatkov – format. Ali se še kje uporablja? Kako je točno definirana? Kako izgleda vmesnik v C-ju za branje? Je zgornji zapis brez napak?

20

PROTOKOL TFTP

- ✗ definiran v RFC 1350, The TFTP Protocol (*Trivial File Transfer Protocol*)
 - ✗ **obvezno: poiščite ga na spletu ter ga preberite – literatura!**
 - ✗ izziv: poiščite še ostale RFC dokumente, ki se ukvarjajo s tftp ter preverite, kaj piše v njih.
- ✗ zelo poenostavljena funkcionalnost ftp protokola – ohranjena predvsem možnost prenosa podatkov
- ✗ ni izpisa imenika, avtentikacije in kriptiranja, dovoljuje zelo velike pakete, ne more naložiti datoteke večje od 1 TB
 - ✗ izziv: kaj je to sindrom čarovnikovega pomočnika (SAS)? Kje in kako to zadeva tftp?

21

TFTP – NEKAJ PODROBNOSTI

- ✗ Odjemalec na začetku pozna IP naslov strežnika, saj ga dobi preko bootp protokola
- ✗ tftp je aplikacija, ki na prenosni plasti uporablja nepovezavni način – UDP protokol
 - ✗ Izziv: tako bootp kot tftp uporabljata UDP protokol – zakaj?

22

TFTP – PRIMER POGOVORA OB BRANJU

1. odjemalec pošlje zahtevo po branju (RRQ)
2. strežnik odgovori z DATA paketom in podatki, ki jih je zahteval odjemalec; poslani so z novih vrat in vsa komunikacija z odjemalcem mora odslej potekati preko teh vrat (NAT prehod?)
3. na vsak paket podatkov odjemalec odgovori z ACK paketom, nakar strežnik pošlje naslednji paket (prejšnja točka) – če potrditve ni v določenem času, strežnik ponovno pošlje paket
4. posebnost je zadnji paket, ki je manjši od največje dovoljene velikosti

23

TFTP – OBLIKA PAKETA

```
RRQ, WRQ
 2 bytes  string  1 byte  string  1 byte
-----
| Opcode | Filename | 0 | Mode | 0 |
-----

DATA
 2 bytes  2 bytes  n bytes
-----
| Opcode | Block # | Data |
-----

ACK
 2 bytes  2 bytes
-----
| Opcode | Block # |
```

- Opcode: zahteva
- Filename 0: ime datoteke
- Mode 0: oblika zapisa podatkov
- Block #: številčenje poslanih paketov
- Izziv: zajemite pakete na mreži ter jih komentirajte

24

PROGRAMSKA OPREMA

- ✘ na FreeBSD: tftpd
- ✘ ni konfiguracijske datoteke
- ✘ datoteke, ki jih streže so v imeniku /tftpboot
- ✘ primer celovite komunikacije nalaganja OS na www.eventhelix.com/RealtimeMantra/Networking/Bootp.pdf
 - izziv: poiščite priročnik ter namestite tftp strežnik s poljubnimi datotekami. tftp ne dovoli v imenu datoteke nizov oblike „../“ ali „./..“ – čemu?

25

PRIKLOP NA OMREŽJE

- ✘ Nekateri računalniki imajo svoj disk in si sami naložijo OS, vendar se želijo priključiti v omrežje:
 - + stalna IP številka deluje samo pri stacionarnih računalnikih
 - + mobilni računalniki potrebujejo vsakič drugo številko
 - + ponudniki želijo poslužiti več strank, kot imajo IP naslovov
- ✘ Protokol bootp v prvem koraku odjemalcu pošlje tudi podatke za nastavev IP naslova in nastavev IP naslova prehoda
 - + ideja!! – uporabimo bootp protokol

26

BOOTP PROTOKOL ZA PRIKLOP NA OMREŽJE

- ✘ Ideja ni slaba, le težave:
 - + poleg IP naslova, potrebujemo še naslov prehoda, naslov DNS strežnika, naslov vmesnega (proxy) strežnika, ...
- ✘ Uporabimo / spremenimo namen polja *vend* v bootp protokolu

27

RAZŠIRITVE VEND

- ✘ definirane v RFC 1497, BOOTP Vendor Information Extensions
 - ✘ **obvezno: poiščite ga na spletu ter ga preberite – literatura!**
 - ✘ **izziv: poiščite še ostale RFC dokumente, ki se ukvarjajo s to vsebino ter preverite, kaj piše v njih.**
- ✘ prva vrednost je „čarobni piškot“ (*magic cookie*) z vrednostjo 99.130.83.99
- ✘ dve vrsti polj (po dolžini):
 - + stalna: zlog 1: značka [podatki]
 - ✘ Subnet Mask Field (značka: 1, podatki: 4 zlogi): 1.255.255.255.0
 - + spremenljiva: zlog 1: značka, zlog 2: dolžina podatkov, ostali zlogi: podatki
 - ✘ Gateway Field (značka: 3, podatki: N/4 naslovov): 3.4.1.2.3.4
- ✘ značke 128-254: lokalne razširitve
 - ✘ **izziv: uporabite bootp in dodajte svojo lastno razširitev.**

28

PROTOKOL DHCP

- ✘ obstajata različici za IPv4 in IPv6, najprej IPv4
- ✘ definiran v RFC 2131, **Dynamic Host Configuration Protocol**
 - ✘ **obvezno: poiščite ga na spletu ter ga preberite – literatura!**
 - ✘ **izziv: poiščite še ostale RFC dokumente, ki se ukvarjajo z DHCP ter preverite, kaj piše v njih.**
- ✘ dejansko razširitev bootp protokola
 - + preimenovanje *vend* polja v *options* in njegovo podaljšanje – RFC 2132, *DHCP Options and BOOTP Vendor Extension*

29

DHCP – NEKAJ PODROBNOSTI

- ✘ Odjemalec na začetku ne pozna IP naslova strežnika
- ✘ DHCP je aplikacija, ki na prenosni plasti uporablja nepovezavni način – UDP protokol
 - ✘ **izziv: kako je z varnostjo pri DHCP protokolu? Če se da, naredite napad na odjemalca**

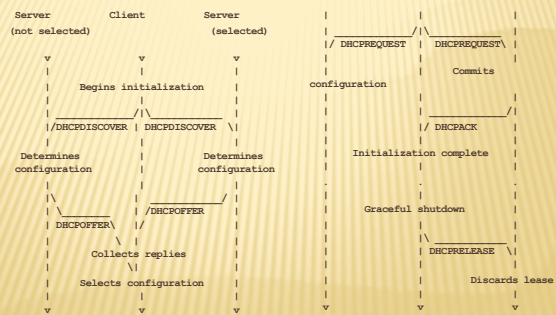
30

DHCP – JEDRO PROTOKOLA

- ✘ osnovna ideja: odjemalec dobi na uporabo IP naslov za določen čas
- ✘ možne zahteve:
 - + DHCPDISCOVER: iskanje strežnika
 - + DHCPOFFER: ponudba odjemalcu
 - + DHCPREQUEST: odjemalec potrjuje prejete nastavitve; tudi želja po podaljšanju sponseje IP naslova
 - + DHCPACK, DHCPNAK: strežnikova potrditev/zanikanje odjemalcu
 - + DHCPDECLINE: odjemalec strežniku, da je IP naslov že v uporabi
 - + DHCPRELEASE: odjemalec vrača naslov pred potekom
 - + DHCPINFORM: odjemalec želi samo ostale podatke, naslov že ima
- ✘ posebna značka v *options*: DHCP message type
 - ✘ **izziv: kakšno vrednost ima ta značka?**

31

DHCP – ŽIVLJENJSKI CIKEL

32

DHCP NEVARNOSTI

- ✘ DHCP ne predvideva avtentikacije
- ✘ možni napadi:
 - + neavtorizirani strežniki posredujejo napačno informacijo
 - + neavtorizirani odjemalci pridobijo dostop do virov, do katerih bi ne smeli
 - + izpraznenje virov s strani neavtoriziranih odjemalcev
 - ✘ **izziv: izvedite vsaj enega od zgornjih napadov. O čem govori RFC 3118 in kako deluje?**

33

PROGRAMSKA OPREMA

- ✖ na FreeBSD odjemalec *dhclient* s konfiguracijsko datoteko */etc/dhclient.conf*
- ✖ glej: www.freebsd.org/doc/handbook/network-dhcp.html
 - izziv: skonfigurirajte odjemalca in ga poženite. Kaj pravzaprav pomeni desna konfiguracija?

```

send host-name "example.com";
send dhcp-client-identifier 1:0:0:0:0:0:0:0;
send dhcp-lease-time 3600;
supersede domain-name "example.com via dns";
prepend domain-name-servers 192.0.2.1;
request subnet-mask broadcast-address time-offset routers;
domain-name domain-name-servers host-name;
option ntp-servers domain-name-servers;
timeout 10;
retry 10;
retry-interval 5;
initial-interval 2;
script "/usr/sbin/dhclient-script";
media "eth0" "link" "link", "link link";
server 192.0.2.192.255;

class {
    subclass "opt";
    fixed-address 192.0.2.192;
    option subnet-mask 255.255.255.0;
}

lease {
    subclass "opt";
    fixed-address 192.0.2.192.255;
    media "link link";
    option host-name "example.viafreebsd.com";
    option subnet-mask 255.255.255.0;
    option broadcast-address 192.0.2.255;
    option routers 192.0.2.192.255;
    option domain-name-servers 192.0.2.1;
    renew 2 2000/1/12 00:00:01;
    rebind 2 2000/1/12 00:00:01;
    expire 2 2000/1/12 00:00:01;
}
    
```

34

PROGRAMSKA OPREMA

- ✖ na FreeBSD strežnik *net/isc-dhcp31-server* s konfiguracijsko datoteko */usr/local/etc/dhcpd.conf*
 - izziv: skonfigurirajte strežnik in ga poženite. Kaj počne program *dhcp_probe* - namestite ga in ga poženite.

```

option domain-name "example.com";
option domain-name-servers 192.168.4.100;
option subnet-mask 255.255.255.0;

default-lease-time 3600;
max-lease-time 86400;
ddns-update-style none;

subnet 192.168.4.0 netmask 255.255.255.0 {
    range 192.168.4.109 192.168.4.254;
    option routers 192.168.4.1;
}

host mailhost {
    hardware ethernet 02:03:04:05:06:07;
    fixed-address mailhost.example.com;
}
    
```

35

PROTOKOL DHCPV6

- ✖ definiran v RFC 3315, *Dynamic Host Configuration Protocol for IPv6 (DHCPv6)*
 - ✖ **obvezno: poiščite ga na spletni ter ga preberite – literatural**
 - ✖ **izziv: poiščite še ostale RFC dokumente, ki se ukvarjajo z DHCP ter preverite, kaj piše v njih.**
- ✖ povsem drugačen protokol za IPv6
- ✖ dva načina konfiguracije računalnika:
 - + brezstanjsko (*stateless*), kjer se računalnik lahko sam nastavi; in
 - + stanjsko (*statefull*), kjer računalnik nastavi s pomočju drugih enot

36

DHCPV6 – NEKAJ PODROBNOSTI

- ✗ Odjemalec na začetku ne pozna IP naslova strežnika
- ✗ DHCP je aplikacija, ki na prenosni plasti uporablja nepovezavni način – UDP protokol

37

DHCPV6 – JEDRO PROTOKOLA

- ✗ možne zahteve (*msg-type*):
 - + SOLICIT: prošnja za nastavitve
 - + ADVERTISE: oglašanje naslova
 - + REQUEST: zahteva za nastavitvene parametre
 - + CONFIRM: preverjanje, ali je naslov, ki ga je dobil odjemalec, še vedno v redu
 - + RENEW: zahteva za obnovitev
 - + REBIND: zahteva za ohranitev
 - + REPLY: odgovor odjemalcu
 - + RELEASE: sprostitve naslova
 - + DECLINE: zavrnitev dodeljenega naslova
 - + RECONFIGURE: strežnik odjemalcu sporoča, naj obnovi nastavitve
 - + INFORMATION-REQUEST: zahteva za nastavitve brez IP naslova
 - + RELAY-FORW: prepošiljanje
 - + RELAY-REPL: potrdilo prepošiljatelju, ki vsebuje odgovor odjemalcu
- izziv: kako deluje prepošiljanje zahtev?

38

DHCPV6 – OBLIKA SPOROČIL

- ✗ izziv: kakšne možnosti (*options*) obstajajo? Kam so šla polja iz IPv4? Kaj je to DUID?

39

PROGRAMSKA OPREMA

- ✦ na FreeBSD odjemalec, strežnik in prepošiljatelj *dhcp6* s konfiguracijsko datoteko `/usr/local/etc/dhcp6{c,s}.conf`

```
option domain-name-servers 2001:db8::5f;  
interface tpo { address-pool pool1 3800; }  
pool pool1 { range 2001:db8:12::1000 to 2001:db8:12::2000; }
```

nastavitvena datoteka strežnika

- izziv: skonfigurirajte odjemalec in ga poženite. Kaj pravzaprav pomeni desna konfiguracija?

40

ZAKLJUČEK

- ✦ ogledali smo si, kako se lahko računalnik obuje z mreže in
- ✦ kako se lahko priklopi na omrežje
- ✦ Naslednjič: upravljanje z omrežji

41
